

Teachers' displaying levels of value eroding behaviors

Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri

Şeyma Şahin¹
Zeynep Arseven²
Abdurrahman Kılıç³

Abstract

Being a role model for students is closely associated with teachers' values. If teachers lack the values required for educational activities, they cannot be a good model to their students and might lead to the dying-away or even disappearance of the values that students already have. The main purpose of this study is to determine at what levels teachers display behaviors that erode values and to investigate these values in terms of different variables. The research sample, determined through the stratified sampling method, included 157 primary, 171 secondary and 148 high school teachers. The research data was collected using the "Scale of Teacher Behaviors Damaging Values". The scale consists of 27 items and five factors. The results of the study indicated that teachers' levels of exhibiting behaviours that erode values were low, which means that teachers had high levels of positive values. According to the Kruskal-Wallis test; in relation to the school type, teachers' levels of displaying behaviours that erode values differed significantly in the total score and in the dimensions of "student discrimination" and "patience and sincerity". According to the Mann-Whitney U test, it was revealed that teachers' levels of displaying behaviours that erode values did not show a significant difference in the total score and in all sub-

Özet

Öğretmenlerin tutum ve davranışlarıyla öğrencilere iyi örnek olabilmeleri sahip oldukları değerlerle yakından ilişkilidir. Öğretmen, öğretim programında yer alan ve evrensel değerler olarak kabul edilen değerlere sahip değilse, öğrencilerine iyi bir model olamayacağı gibi öğrencilerde bulunan mevcut değerlerin körelmesine hatta ortadan kalkmasına bile sebep olabilecektir. Bu araştırmanın amacı, öğretmenlerin değerleri zedeleyici davranışları gösterme düzeylerinin belirlenmesi ve bu düzeylerin farklı değişkenlere göre incelenmesidir. 2015-2016 eğitim öğretim yılında Düzce il merkezinde görev yapan 157 ilkököl öğretmeni, 171 ortaokul öğretmeni ve 148 lise öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri "Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği" aracılığı ile toplanmıştır. Ölçek 27 maddeden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırma bulguları, öğretmenlerin olumlu değerlere sahip olma düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Kruskal Wallis testi sonucuna göre; öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin görev yaptıkları öğretim kademelerine göre toplam puanda, "öğrencilere ayrımcılık" boyutunda ve "sabır ve samimiyet" boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Mann Whitney U testi sonucunda cinsiyetin, öğretmenlerin

¹ Ph.D. Student, Duzce University, Institute of Social Sciences, Department of Educational Sciences, seyymasahin@gmail.com

² Research Assistant, Duzce University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, zeyneparseven@duzce.edu.tr

³ Prof. Dr., Duzce University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, abdurrahmankilic@duzce.edu.tr

dimensions in terms of gender. According to the Kruskal-Wallis test; concerning seniority, “patience and sincerity” was the only dimension where a significant difference was found. Various proposals have been developed according to the findings of the research.

Keywords: Value; Values Education; Teacher Behaviors; Value Eroding Behaviors.

(Extended English abstract is at the end of this document)

değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Yine yapılan Kruskal Wallis testi sonucuna göre; öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin kıdemlerine göre sadece “sabır ve samimiyet” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Araştırma sonunda ortaya çıkan bulgulara göre çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değer; Değerler Eğitimi; Öğretmen Davranışları; Değerleri Zedeleyen Davranışlar.

Giriş

Değer; “bireyin kendi cinsi ve dışında kalan tüm varlıklarla ilişki kurması sırasında ortaya koyduğu/koymayı istediği ilişki düzeyi, davranış kalıbı, bakış açısı ve onun ilişkiye yüklediği anlam” olarak ifade edilebilir (Kılıç, 2012: 1593). Olan ile olması gereken arasında bireylerin tercihlerine asli unsur olarak yön veren değerler, insanların tutum ve davranışlarının belirlenmesinde ve biçimlendirilmesinde önemli rol oynarlar ve olumlu-olumsuz yüklemelerle insanların eylemlerini belirlerler. Başka bir ifadeyle toplum ve birey için referans çerçevesi oluşturarak toplumsal ilişkilerin kurulması için bir bağlam inşa ederler (Aydemir ve Tecim, 2012; Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008).

Bireyin kendisini, toplumun ise bireyi kontrol etmesini sağlayan unsurların başında değerler gelmektedir. Toplumsal kültürün oluşması fertlerin değer yargılarının bir üst kimlik olarak toplumsal hayata yön vermesi ya da mevcut toplumsal değerlerin bireylere aktarılması ile gerçekleştirilebilir (Gül, 2013). Her toplum, toplumsallaşma aracılığıyla yeni nesillerin kendi değerlerini ve normlarını öğrenerek büyümesini sağlama amacını taşımaktadır. Toplumun değerli bulduğu ve davranışa yansıttığı şeyler, çocuklarda da değer olarak ortaya çıkar. Dolayısıyla toplumların var olmaları, değerleri korumalarıyla, toplum üyelerine aktarmalarıyla ve yeni durumlar karşısında uygun değerler oluşturmalarıyla mümkün olabilir (Özdaş, 2013).

Değer kazanımı ailede başlar ve eğitim sürecinde de devam eder. Eğitimin temel işlevlerinden biri de bireylere değerlerin kazandırılmasıdır (Yapıcı, Kutlu ve Bilican, 2012). Değerlerin önemli bir özelliği, doğuştan kalıtsal olarak gelmeyip yaşamın içinde kazanılmasıdır. Birey ileriki dönemlerde kişiliğini, bakış açısını, davranışlarının yönünü belirleyecek değerleri yaşarken kazanır. Bu yüzden bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi ve kişiliğine mal ederek davranış olarak ortaya koyması başlı başına bir eğitim sorunudur (Yeşil ve Aydın, 2007). Geleceğini güvence altına almak isteyen toplumlar eğitim yoluyla geleceğin bireylerini yetiştirme yolunda gerekli çabayı göstermekte ve en büyük yatırımlarını eğitime yapmaktadırlar. Kendine güvenen, girişimci, karar verebilen, sorgulayan, eleştiren, üreten, başkalarına bağımlı yaşamayı istemeyen bireyler, bu toplumların eğitim yoluyla yetiştirmek istediği bireylerdir (Özkan, 2011).

Geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçiş sürecinde, bireylerin değerlerinin oluşmasında pek çok faktör belirleyici hale gelirken, ailenin değer eğitimindeki aktarıcı rolünün giderek zayıfladığı bunun yanında okul ortamının niteliğinin daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Değerlerin öğrenilmesinde hayatın içinden uygulamalara ihtiyaç vardır. Bireylerin değerleri kazanma sürecinin önemli bir kısmını okul yaşantısı oluşturmaktadır. Okul,

değerler üzerine kurulmuş bir yaşama ve öğrenme alanıdır denilebilir. Değerler, çocukların davranış ve tutumları sonucunda okul çevresinde gördükleri tepki ve yorumlarla gelişir. Sınıf içinde oluşan ortak sosyal doku, çocukların değerlerini geliştirmesine zemin oluşturur. Çocuklar okulda öğrenmeyi amaçladıkları ve amaçlamadıkları birçok şeyi gözlemlemekte ve gözledikleri her şey onların iyi, kötü, doğru ve yanlış konusunda anlayış geliştirmelerine katkıda bulunmaktadır (Aydın, 2010; Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013; Gençtürk, Akbaş ve Kaymakçı, 2012; Yılmaz, 2009).

2004 yılında öğretim programlarında yapılan değişikliklerle okullarda özellikle Sosyal Bilgiler dersi başta olmak üzere Fen ve Teknoloji, Hayat Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi vb. derslerde de değer eğitimi doğrudan yer verilmeye başlanmıştır (Aydın, 2010; Yiğittir, 2010). Bu derslerin özel amaçları çerçevesinde, bazı insani ve ahlaki değerlerin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Ancak bunun teorik bir temenninin ötesine geçemediği herkesçe bilinmektedir. Çünkü şimdiye kadar okullarda bu değerlerin kazandırılabilmesi için eğitimin bütünlüğü çerçevesinde bir anlayış ve uygulama düşünülmemiştir. Değerleri tanımak ve anlamak için bütün derslerin üstünde özel bir “eğitim dili” geliştirme ihtiyacı söz konusudur. Okul programında yer alan bütün dersler bu amacı gerçekleştirecek şekilde birbiriyle bağlantılı ve bütünlüklü olmalıdır (Hökekleli, 2010).

Öğretmenler okul paydaşının merkezinde olan kişilerdir. Öğretmen, öğrencilerine yeni davranışlar kazandıracak ya da davranışlarında arzu edilen bazı değişiklikler meydana getirecek bilgi, beceri, tutum, fikir ve değerlere sahip olan kişi olarak tarif edilebilir. Öğretmenlik, bilgi ve becerilerin yanı sıra olumlu tutum ve düzenli alışkanlıklara sahip olmayı da gerektiren bir meslektir. Bazı araştırmalarda öğretmenler, toplumu aydınlatan bilgi kaynağı ve dağıtıcısı, anne-baba, bahçıvan, heykeltıraş, rehber, yaşam koçu, model, öğretici, danışman, otorite kaynağı gibi metaforlarla tanımlanmaktadır (Yıldırım, Ünal ve Çelik, 2011; Okoro, 2011; Şahin, 2011).

Öğretmenlerin değerlerinin öğrenci davranışlarını etkilediğini gösteren birçok araştırma bulgusu vardır (Brophy ve Good, 1986; Dickinson, 1990, Akt: Yılmaz, 2009; Halstead ve Taylor, 2000; Yalar, 2010; Yıldırım, 2009; Yiğittir ve Öcal, 2011). Öğretmenler kendi değerlerini öğrenme-öğretme sürecine yansıtılmak için çaba harcasalar bile, öğrencileri etkilemekten kaçınmazlar (Frydaki, 2009). Değerler, öğretmenlerin öğrenme ortamı düzenlemelerinde, etkinlik uygulamalarında, disiplin uygulamalarında, öğretim yöntem ve tekniklerinde ve öğrenciye yönelik davranışlarında açık ya da örtük olarak yer almakta ve bu değerler öğrenciler tarafından farkedilmekte ve örnek alınmaktadır (Aydın ve Sulak, 2015).

Öğretmenlerin bazı davranışlarının öğrenciler üzerinde hayat boyu devam eden etkiler oluşturabildiği düşünüldüğünde, öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarıyla topluma ve özellikle de öğrencilere iyi örnek olmalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Öğretmenin örnek olabilmesi, sahip olduğu alan bilgisi ve pedagojik formasyonu yanında toplumun değerlerine yönelik inanç ve tutumlarıyla da yakından ilişkilidir. Öğretmen, öğretim programında yer alan ve evrensel değerler olarak kabul edilen değerlere sahip değilse, öğrencilerine iyi bir model olamayacağı gibi öğrencilerde bulunan mevcut değerlerin körelmesine ve hatta ortadan kalkmasına bile sebep olabilecektir (Can, 2004; Çakıroğlu, 2013; Önen, 2012).

Bu bağlamda öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin anlaşılmasının ve betimlenmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın temel amacı öğretmenlerin değerleri zedeleyici davranışları gösterme düzeylerinin belirlenmesi ve bu düzeylerin farklı değişkenlere göre incelenmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri nedir?
2. Farklı öğretim kademelerinde (ilkokul, ortaokul ve lise) görev yapan öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?

3. Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Evren ve Örneklem

2015-2016 eğitim öğretim yılında Düzce il merkezinde görev yapmakta olan 1094 ilkökul öğretmeni, 1182 ortaokul öğretmeni ve 1021 lise öğretmeni araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Sayıları evrende temsil edilme oranlarına göre belirlenen 157 ilkökul öğretmeni, 171 ortaokul öğretmeni ve 148 lise öğretmeni ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Örneklemdaki 478 öğretmenden 265'i (% 55.4) bayan, 213'ü (% 44.6) ise erkek öğretmendir. Evren ve örneklemdaki öğretmen sayılarının kademelere göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Evren ve Örneklemdaki Öğretmen Sayıları

	Evren	Evrendeki Temsil Oranı	Örneklem
İlkokul	1094	% 33	157
Ortaokul	1182	% 36	171
Lise	1021	% 31	148
Toplam	3297		476

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen “Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği” aracılığı ile toplanmıştır. Ölçek 27 maddeden ve beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; “sorumluluk ve örnek olmak”, “öğrencilerle ilişkilerde adalet”, “öğrencileri değerlendirmede adalet”, “alçakgönüllülük” ve “sabır ve samimiyet” boyutlarıdır. Bu beş faktör, toplam varyansın % 51.06'sını açıklamaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0,846 dir. Ölçek maddeleri tümüyle olumsuz maddelerden oluştuğu için maddeler 1- Kesinlikle Katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılmıyorum, 5- Kesinlikle Katılmıyorum şeklinde puanlanmıştır. Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği'nden alınan puanlara göre öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri 27-48 “çok yüksek”, 49-70 “yüksek”, 71-92 “orta”, 93-114 “düşük” ve 115-135 “çok düşük” şeklinde belirlenmiştir. Ölçekten yüksek puan alan öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri daha düşük, düşük puan alanların ise değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri daha yüksek olmaktadır. Yani daha yüksek puana sahip öğretmenler daha olumlu değerlere sahip olmaktadır.

Verilerin Analizi

Öncelikle çalışmanın alt problemlerinin her biri için normallik Kolmogorow-Smirnov testi ile incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışlarını belirlemek amacıyla Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği'ne verdikleri yanıtların aritmetik ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistikleri hesaplanmıştır.

Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme durumlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme durumlarının kıdem ve çalıştıkları okul kademelerine (ilkokul, ortaokul ve lise) göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla da Kruskal Wallis testi yapılmıştır.

Güvenirlilik

Bu araştırmada ölçeğin iç tutarlık katsayısını belirlemek amacıyla Cronbach Alpha değerine bakılmıştır. Bu yöntem, iç tutarlığın belirlenmesinde kullanılan bir yöntemdir. Amaç, ölçekte yer alan maddelerin birbirleriyle uyum düzeylerini ortaya çıkarmaktır (Seçer, 2013). Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı bu araştırma için 0,765 olarak bulunmuştur. Alpha değerinin 0,80 ile 1,00 arasında olması yüksek derecede güvenilir olduğunu, 0,60 ile 0,80 arasında olması oldukça güvenilir olduğunu, 0,40 ile 0,60 arasında olması düşük güvenilirlikte olduğunu ve 0,00 ile 0,40 arasında olması ise güvenilir olmadığını göstermektedir (Özdamar, 1999).

Ölçeğin güvenirliliğini belirlemeye yönelik olarak, ikinci bir güvenirlilik belirleme yöntemi olan “İki Yarı Güvenirliliği” kullanılmıştır. Bu yöntemle hesaplanan test güvenirliliği testin iki yarısı arasındaki tutarlılığı anlamına gelir. Eşdeğer yarılar güvenirlilik katsayısının yüksek çıkması, hem testin bütünüünün güvenirliliğinin yüksek olduğu hem de yarıların eşdeğer olduğu anlamına gelir (Turgut ve Baykul, 2012). Ölçeğin iki yarı güvenirliliği 0,737 olarak bulunmuştur. Bu iki yöntemle elde edilen sonuçlara göre ölçeğin oldukça güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin farklı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı ayrı ayrı ele alınmış ve sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur.

Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeyleri

Araştırmaya katılan ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenlerinin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerini gösteren istatistik sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

	N	\bar{x}	S	Min.	Max.
İlkokul	157	108,26	11,86	66	133
Ortaokul	171	104,53	9,79	75	128
Lise	148	104,83	9,33	72	119
Toplam	476	105,85	10,50	66	133

Araştırmaya katılan ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde görev yapan öğretmenlerin sayısı 476'dır. 476 öğretmenin 157'si ilkokul, 171'i ortaokul ve 148'i lise kademesinde görev yapmaktadır. Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 135, en düşük puan ise 27'dir. İlkokulda görev yapan öğretmenlerin ortalamaları \bar{x} =108,26, ortaokulda görev yapan öğretmenlerin ortalamaları \bar{x} =104,53 ve lisede görev yapan öğretmenlerin ortalamaları \bar{x} =104,83 olarak bulunmuştur.

Buna göre öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin (\bar{x} =105,85) düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda öğretmenlerin olumlu değerlere sahip olma düzeylerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Öğretmenlerin Öğretim Kademelerine (İlkokul, Ortaokul ve Lise) Göre Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeyleri

Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği'nden aldıkları puanların ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapmalarına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretim Kademelerine Göre Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonucu

		n	Sıra ort.	sd	X ²	P	Fark
Toplam	İlkokul	157	268,05				
	Ortaokul	171	220,00	2	11.128	.004	İlkokul-Ortaokul İlkokul-Lise
	Lise	148	228,52				
Sorumluluk ve Örnek Olmak	İlkokul	157	251,63				
	Ortaokul	171	224,61	2	3.232	.199	Yok
	Lise	148	240,62				
Öğrencilere Ayrımcılık	İlkokul	157	275,98				
	Ortaokul	171	219,00	2	17.503	.000	İlkokul-Ortaokul İlkokul-Lise
	Lise	148	221,28				
Öğrencileri Değerlendirmede Adalet	İlkokul	157	235,65				
	Ortaokul	171	248,56	2	1.579	.454	Yok
	Lise	148	229,90				
Alçakgönüllülük	İlkokul	157	244,92				
	Ortaokul	171	227,56	2	1.726	.422	Yok
	Lise	148	244,33				
Sabır ve Samimiyet	İlkokul	157	287,21				
	Ortaokul	171	217,27	2	29.893	.000	İlkokul-Ortaokul İlkokul-Lise
	Lise	148	211,35				

Tablo 3'te görüldüğü gibi, ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin görev yaptıkları öğretim kademelerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda “öğrencilere ayrımcılık” boyutunda ($X^2=17.503$, $p<.05$), “sabır ve samimiyet” boyutunda ($X^2=29.893$, $p<.05$) ve toplam puanda ($X^2=11.128$, $p<.05$) anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

Toplam puandaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda; ilkökul ve ortaokul kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 10728,500$, $p<.05$), ilkökul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 9673,500$, $p<.05$) anlamlı farklılık ortaya çıkarken ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 9673,500$, $p>.05$) anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında toplam puanda en yüksek ortalamanın ilkökul öğretmenlerine, en düşük ortalamanın ise ortaokul öğretmenlerine ait olduğu görülmektedir.

“Öğrencilere ayrımcılık” boyutundaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda; ilkökul ve ortaokul kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 10252,500$, $p<.05$), ilkökul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 8905,000$, $p<.05$) anlamlı farklılık ortaya çıkarken ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 12490,000$,

$p>.05$) anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında “öğrencilere ayrımcılık” boyutunda en yüksek ortalamanın ilkökul öğretmenlerine, en düşük ortalamanın ise ortaokul öğretmenlerine ait olduğu görülmektedir.

“Sabır ve samimiyet” boyutundaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda; ilkökul ve ortaokul kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 9560,000$, $p<.05$), ilkökul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 7834,50$, $p<.05$) anlamlı farklılık ortaya çıkarken ortaokul ve lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin puanları arasında ($U= 12420,000$, $p>.05$) anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında “sabır ve samimiyet” boyutunda en yüksek ortalamanın ilkökul öğretmenlerine, en düşük ortalamanın ise lise öğretmenlerine ait olduğu görülmektedir.

“Sorumluluk ve örnek olmak” boyutunda ($X^2=3.232$, $p>.05$), “öğrencileri değerlendirmede adalet” boyutunda ($X^2=1.579$, $p>.05$) ve “alçakgönüllülük” boyutunda ($X^2=1.726$, $p>.05$) ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeyleri

Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği’nden aldıkları puanların cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu

		n	Sıra ort.	Sıra top.	U	P
Toplam	Kadın	265	243,83	64615,00	26545,000	,343
	Erkek	211	231,81	48911,00		
Sorumluluk ve Örnek Olmak	Kadın	265	233,73	61937,50	26692,500	,395
	Erkek	211	244,50	51588,50		
Öğrencilere Ayrımcılık	Kadın	265	247,87	65684,50	25475,500	,095
	Erkek	211	226,74	47841,50		
Öğrencileri Değerlendirmede Adalet	Kadın	265	243,25	64462,50	26697,500	,395
	Erkek	211	232,53	49063,50		
Alçakgönüllülük	Kadın	265	243,30	64474,00	26686,000	,389
	Erkek	211	232,47	49052,00		
Sabır ve Samimiyet	Kadın	265	242,59	64286,00	26874,000	,465
	Erkek	211	233,36	49240,00		

Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği’nden aldıkları puanlar arasında cinsiyete göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney U testi sonucunda toplam puanda ($U=26545,000$, $p>.05$), “sorumluluk ve örnek olmak” boyutunda ($U=26692,500$, $p>.05$), “öğrencilere ayrımcılık” boyutunda ($U=25475,500$, $p>.05$), “öğrencileri değerlendirmede adalet” boyutunda ($U=26697,500$, $p>.05$), “alçakgönüllülük” boyutunda ($U=26686,000$, $p>.05$) ve “sabır ve samimiyet” boyutunda ($U=26874,000$, $p>.05$) anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Bu durumda cinsiyetin, öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Öğretmenlerin Kıdeme Göre Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeyleri

Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Öğretmen Davranışları Ölçeği'nden aldıkları puanların kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Kıdeme Göre Öğretmenlerin Değerleri Zedeleyen Davranışları Gösterme Düzeylerine İlişkin Kruskal Wallis Testi Sonucu

		n	Sıra ort.	sd	X ²	P	Fark
Toplam	1-5	97	213,14	3	4.768	.190	Yok
	6-10	85	235,36				
	11-15	122	244,97				
	16 ve üstü	172	249,76				
Sorumluluk ve Örnek Olmak	1-5	97	223,55	3	2.402	.493	Yok
	6-10	85	238,64				
	11-15	122	234,52				
	16 ve üstü	172	249,69				
Öğrencilere Ayrımcılık	1-5	97	212,85	3	4.370	.224	Yok
	6-10	85	248,05				
	11-15	122	248,05				
	16 ve üstü	172	242,55				
Öğrencileri Değerlendirmede Adalet	1-5	97	237,20	3	0.550	.908	Yok
	6-10	85	244,94				
	11-15	122	242,43				
	16 ve üstü	172	233,26				
Alçakgönüllülük	1-5	97	240,86	3	1.843	.606	Yok
	6-10	85	249,30				
	11-15	122	244,19				
	16 ve üstü	172	227,79				
Sabır ve Samimiyet	1-5	97	207,38	3	22.026	.000	“1-5”- “16 ve üstü”
	6-10	85	202,38				“6-10”-“16 ve üstü”
	11-15	122	239,54				“6-10”-“11 ve 15”
	16 ve üstü	172	273,16				“11-15”-“16 ve üstü”

Tablo 5'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda sadece “sabır ve samimiyet” boyutunda ($X^2=22.026$, $p<.05$) anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır.

“Sabır ve samimiyet” boyutundaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testleri sonucunda; 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin puanları ile 16 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin puanları ile arasında ($U= 5986,000$, $p<.05$), 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin puanları ile 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin puanları arasında ($U= 4353,500$, $p<.05$), 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin puanları ile 16 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin puanları arasında ($U= 5222,000$, $p<.05$), 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin puanları ile 16 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin puanları arasında ($U= 8974,500$, $p<.05$) anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Sıra ortalamaları dikkate alındığında “sorumluluk ve sabır” boyutunda en yüksek ortalamaların sırasıyla 16 ve üstü kıdeme sahip öğretmenlere, 11-15 yıl kıdeme sahip

öğretmenlere ve 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama ise 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlere aittir.

Toplam puanda ($X^2=4.768$, $p>.05$), “sorumluluk ve örnek olmak” boyutunda ($X^2=2.402$, $p>.05$), “öğrencilere ayrımcılık” boyutunda ($X^2=4.370$, $p>.05$), “öğrencileri değerlendirmede adalet” boyutunda ($X^2=0.550$, $p>.05$) ve “alçakgönüllülük” boyutunda ($X^2=1.843$, $p>.05$) ise anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

Sonuç

Öğretmenlerin değerleri zedeleyici davranışları gösterme düzeylerinin kendi algılarına göre belirlenmesi ve bu düzeylerin farklı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum aynı zamanda öğretmenlerin olumlu değerlere sahip olma düzeylerinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Araştırmanın bu sonucu, yine aynı araştırmacıların nitel olarak yaptıkları araştırmanın bulgularıyla ters düşmektedir. Bahsedilen çalışmada öğretmenlere meslektaşlarında gözlemledikleri değerleri zedeleyen davranışlar sorulmuş ve sonuçta ilköğretim öğretmenlerinde görülen olumsuz davranışların beş farklı değer grubunu zedelediği (adalet, saygı-hoşgörü-samimiyet, sorumluluk, merhamet-sabır, fedakarlık-dayanışma), ortaokul öğretmenlerinde görülen olumsuz davranışların dokuz farklı değer grubunu zedelediği (adalet, saygı-hoşgörü-samimiyet, alçak gönüllülük, ölçülülük, sorumluluk, merhamet-sabır, örnek olma, çalışkanlık-başarılı olma, fedakarlık-dayanışma) ve lise öğretmenlerinde görülen olumsuz öğretmen davranışlarının ise on farklı değer grubunu zedelediği (adalet, saygı-hoşgörü-samimiyet, alçak gönüllülük, doğruluk, ölçülülük, sorumluluk, merhamet-sabır, örnek olma, çalışkanlık-başarılı olma, fedakarlık-dayanışma) tespit edilmiştir.

Bu durum üç şekilde açıklanabilir:

Birincisi; öğretmenler bu araştırma sonuçlarında ortaya çıktığı gibi gerçekten olumlu değerlere yüksek düzeyde sahiplerse bu durumda kendi meslektaşları tarafından insafsızca eleştiriliyorlar demektir. Eleştirinin temel amacı, bireyde ve toplumda aksayan yönleri bulup çıkarmak ve bunların çözümüne katkı sunmaktır. Bu amacı gütmeyen bir eleştiri, eleştiri değildir. Bu durumda okul ortamında birlikte çalışan öğretmenlerin olumlu mesleki çalışma ilişkileri içinde olmadıkları gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır ki böyle bir okul ortamında etkili bir eğitim ve öğretimden ve yeni nesillere olumlu bir değer aktarımından söz edilmesi mümkün olmayacaktır.

Literatürde, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çeşitli konulardaki kendilik algıları incelenmiş ve algılarının hemen her konuda oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Ülper ve Bağcı'nın (2012) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, Türkçe öğretmeni adaylarının Türkçe öğretimi öz yeterlik algıları “iyi” düzeydedir. Pehlivan'ın (2005) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları “oldukça yüksek”tir. Gömleksiz ve Fidan'ın (2013) yaptıkları çalışmada hem kadın hem de erkek öğretmen adaylarının kendilerini teknoloji bilgisi konusunda “yeterli” gördükleri, içerik bilgisi ve pedagoji bilgisi konusunda ise “yüksek düzeyde yeterli” gördükleri ortaya çıkmıştır. Yeşilyurt'un (2013) öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algısını belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeylerinin “oldukça yeterli” seviyede olduğu görülmüştür. Katrancı'nın (2014) öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterlik algılarının belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının genel konuşma öz yeterlik algılarının “yüksek düzeyde” olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Halbuki yapılan araştırmalar öğretmenlerin felsefi olarak yapılandırmacı anlayışa uyum sağlama, materyal hazırlama, ölçme ve değerlendirme gibi konularda eksikliklerinin oldukça fazla olduğunu göstermektedir (Türk Eğitim Derneği, 2007). Özgan ve Yılmaz'ın (2009) müfettişlerin öğretmenlerin sınıf yönetimindeki eksiklikleri hakkındaki görüşlerini belirlemek için yaptığı çalışmada müfettişler, öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde yanlış yöntem, teknik ve strateji kullandıklarını, araç-gereç kullanımında yetersiz olduklarını, derse hazırlıksız geldiklerini ve sürekli başarılı öğrencilerle ders işlediklerini, öğrenciyle etkili iletişim kuramadıklarını, ses tonunu etkili bir şekilde kullanmadıklarını, öğrenciyle empati kuramadıklarını belirtmişlerdir. Akbaşlı'nın (2010) öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ile ilgili olarak ilköğretim denetçilerinin görüşlerini belirlemek için yaptığı araştırmada öğretmenlerin teorik olarak bilgilerinin genelde yeterli olduğu ama uygulamada yetersizlikler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Taşdemir (2007) tarafından yapılan araştırmada sınıf öğretmenleri, hem mesleki yeterlik hem de mesleki heyecan ve dinamizm bakımından kendilerini “yüksek” yeterlikte görürlerken, okullarındaki diğer sınıf öğretmenlerini “kısmen” düzeyinde yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi öğretmenlerin kendilik algıları ile ilişkide oldukları kişilerin onlar hakkındaki algıları birbirine uyum göstermemektedir. Kendilik algısı, kişilerarası algı gerçeğinden ayrı tutularak değerlendirilemez. Birey her zaman hem bir sosyal algılayıcı hem de sosyal algının bir hedefi gibi davranır. İnsanların kendilerini nasıl algıladıkları ile diğerleri tarafından nasıl algılandıkları iç içe geçmiş durumlardır ve karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Benliklerini güçlendirme ihtiyacından dolayı bireylerin hatalı bir şekilde olumlu kendilik algısına sahip oldukları görülmektedir (Özen, 2014). Bu durumda öğretmenlerin sahip olunan değerler hakkında meslektaşlarına dönük algılarının, kendilerine dönük algılarından daha gerçekçi ve korumacıktan daha uzak olabileceği düşünülmektedir.

İkincisi; öğretmenler olumlu değerlere bu kadar yüksek bir düzeyde sahip olmamakla birlikte bu konudaki eksikliklerinin farkında değillerdir denilebilir. Kendi değerlerinin ve kendi değerlerindeki eksikliklerin farkında olmayan öğretmenlere yeni nesillerin değerlerini şekillendirme görevi verilmesiyle öğrencilere yeni değerler kazandırılması mümkün olmayacaktır. Hatta bu şekilde öğrencilerde bulunan mevcut değerlerin körelmesi ve hatta ortadan kalkması sonucu bile doğabilecektir.

Aliusta, Özer ve Kan (2015) tarafından öğrenci-merkezli öğretim stratejilerinin Kuzey Kıbrıs'taki liselerde ne ölçüde uygulandığının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada elde edilen nicel ve nitel veriler arasında tutarsızlıklar olduğu görülmüştür. Ölçek yoluyla toplanan veriler öğretim stratejilerinin “orta üstü” düzeyde uygulandığını ortaya koyarken yapılan derinlemesine görüşmeler geleneksel yöntem ve tekniklerin Kuzey Kıbrıs liselerinde hala egemen olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumun öğretmenlerin bu konudaki eksikliklerinin farkında olmadıklarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Üçüncüsü; öğretmenler sahip oldukları değerlerdeki eksikliklerin farkında olmakla beraber bu durumu ortaya koymaktan ve özeleştiri yapmaktan çekiniyorlar denilebilir. Halbuki özeleştiri yapan kişiler yaptıkları yanlışlıkları ve eksik yönlerini daha iyi görebileceklerdir. Özeleştiri yapamayan kişiler ise kendini geliştirmeye ve değiştirmeye kapalı kişilerdir. Kendini eleştirmekten çekinen ve kendini değiştirmek istemeyen öğretmenlerle kendine güvenen, girişimci, sorgulayan, eleştiren, üreten, öğrenciler yetiştirilmesi mümkün olmayacaktır.

Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeyleri görev yaptıkları öğretim kademelerine göre toplam puanda, “öğrencilere ayrımcılık” boyutunda ve “sabır ve samimiyet” boyutunda anlamlı olarak farklılık göstermiştir. Bu farklılığın ilkökul-ortaokul ve ilkökul-lise öğretmenleri arasında oluştuğu görülmektedir.

Araştırmanın bu sonuçları araştırmacılar tarafından nitel olarak yapılan araştırma bulgularıyla uyum sağlamaktadır. Araştırmacıların yapmış oldukları araştırma ilkökul

öğretmenlerinin genel olarak ortaokul ve lise öğretmenlerine göre daha olumlu değerlere sahip olduklarını göstermektedir. Karaman (2008) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin branş öğretmenlerine oranla mesleğe adanmışlıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fidan (2015) da çalışmasında sınıf öğretmenlerinin örgütsel değer algıları ile branş öğretmenlerinin örgütsel değer algılarını karşılaştırmış ve sınıf öğretmenleri lehine oldukça yüksek bir fark bulmuştur.

“Öğrencilere ayrımcılık” boyutunda oluşan bu farklılığın sebebinin; ilkokuldan lise düzeyine doğru ilerledikçe ergenliğin de etkisiyle öğrencilerin farklı özelliklerinin ve farklı davranışlarının daha fazla belirginleşmeye başlaması ve öğretmenlerin de bu farklılıklara göre tavır takınmaları olabileceği düşünülmektedir. “Sabır ve samimiyet” boyutunda oluşan bu farklılık ise ilkokulda görev yapan öğretmenlerin muhatap oldukları öğrenci kitlesinin, ortaokullarda ve liselerde görev yapan öğretmenlerin muhatap oldukları öğrenci kitlesinden yaş, gelişim dönemi olarak farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ekici ve Ekici’nin (2014) ilkokul ve ortaokullarda sınıf içi istenmeyen davranışları karşılaştırdığı çalışmalarında ilkokullar lehine anlamlı farklılık saptanmıştır. Doğan’a (2007) göre ortaokul ve lise çağına rastlayan ergenlik dönemindeki öğrencilerde yetişkinlerin standartlarını kabul etmeme, nezaket kurallarına aldırış etmeme, argo sözcük kullanma, itaatsiz tavır takınma gibi durumlar oldukça fazla görülmektedir. Bu durumda ortaokul ve lise öğrencilerinin gelişimsel özellikleri nedeniyle gösterdikleri olumsuz davranış ve tutumların öğretmenlerin sabırlarını daha fazla zorladıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin toplam puanda ve alt boyutlarda cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Bu durumda cinsiyetin, öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerini etkilemediği söylenebilir.

Literatürde bu sonucu destekleyen araştırmalar mevcuttur. Turan ve Aktan’ın (2008) öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre okul yaşamında var olanla olması gereken değerleri karşılaştırdığı çalışmasında cinsiyetin sosyal değerler üzerinde farklılık oluşturan bir etken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz, Avşaroğlu ve Deniz (2010) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, öğretmen adaylarının değer tercihleri incelenmiş ve araştırma sonunda cinsiyet değişkeni ile değer tercihleri arasında bir farklılaşma bulunmamıştır. Sezgin’in (2006) ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin bireysel ve örgütsel değerlerin uyumuna ilişkin algılarını incelediği çalışmasında da öğretmenlerin birey-örgüt değer uyumuna ilişkin algılarında cinsiyete göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır. Literatürde araştırmanın bu sonucundan farklı sonuçlar da mevcuttur. Türk Eğitim Derneği’nin (2014) 1400 öğretmenin katılımıyla yapmış olduğu çalışmada kadın öğretmenlerin yaratıcılık, başarı, sorumluluk, etik değerler, yükselme, tanınma ve takdir edilme gibi özelliklerinin daha yüksek olduğu sonucu ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin bireysel değer algılarının daha yüksek olduğu, mesleki algılarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz’ın (2009) öğretmenlerin değerler tercihlerini incelediği çalışmasında da kadın öğretmenlerin evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik boyutlarının puan ortalaması erkek öğretmenlerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde yüksektir.

Öğretmenlerin değerleri zedeleyen davranışları gösterme düzeylerinin kademelerine göre sadece “sabır ve samimiyet” boyutunda anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. “sabır ve samimiyet” boyutunda en yüksek ortalamaların sırasıyla 16 ve üstü kademe sahip öğretmenlere, 11-15 yıl kademe sahip öğretmenlere ve 1-5 yıl kademe sahip öğretmenlere ait olduğu görülmüştür. En düşük ortalama ise 6-10 yıl kademe sahip öğretmenlere aittir.

16 ve üstü kademe sahip tecrübeli öğretmenlerin yaşadıkları farklı tecrübelerin onları insan ilişkilerinde daha samimi ve daha sabırlı yaptığı söylenebilir. Ostroff ve Rothausen (1997), memuriyet kademelerinin artması durumunda, kişilerin buldukları ortamlara daha çok uyum sağladıklarını ve kişi ile örgüt arasında güçlü bir ilişki beklendiğini belirtmişlerdir. Türk Eğitim Derneği’nin (2014) yapmış olduğu araştırma da bu sonucu destekler niteliktedir. Araştırma

sonucunda 25 yıldan daha fazla deneyime sahip öğretmenlerin mesleklerini daha olumlu algıladıkları, iş doyumlarının ve örgütsel bağlılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Mesleki doyum ve örgütsel bağlılığın yüksek olmasının da öğretmenlerin sorumluluk ve sabır değerlerini olumlu etkilediği söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Öğretmenlerin sahip oldukları değerlerin farkına varmalarını sağlayacak hizmet içi eğitimler ve etkinlikler düzenlenmelidir.
2. Özellikle branş öğretmenlerinin ergen ve gençlerle etkili iletişim kurmalarına ve sınıflarını etkili bir şekilde yönetebilmelerine yardımcı olacak hizmet içi eğitimler ve çalıştaylar düzenlenmelidir.
3. Öğretim programlarına ayrımcılık konusunda daha fazla farkındalık oluşturacak özellikler kazandırılmalıdır.
4. Farklı illerde öğretmen değerlerine yönelik nitel ve nicel çalışmalar yapılmalıdır.
5. Öğrencilerin öğretmenlerinin sahip oldukları değerlerle ilgili ne tür algılara sahip olduklarını belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Akbaşlı, S. (2010). The views of elementary supervisors on teachers' competencies. *Eurasian Journal of Educational Research*, 39, 13-36.
- Aliusta, G. O., Özer, B., & Kan, A. (2015). Öğrenci-merkezli öğretim stratejilerinin Kuzey Kıbrıs'taki okullarda uygulanması. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 77-91.
- Aydemir, M., & Tecim, E. (2012). Türk toplumunda aile ve dinin sosyal sermaye potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 43-59.
- Aydın, M. (2010). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 16-19.
- Aydın, E., & Sulak, E. S. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının "değer" kavramına yönelik metafor algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 482-500.
- Brophy, J., & Good, T. (1986). Teacher Behavior and Student Achievement. In M. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching* (3rd ed., 328-375). New York: Macmillan.
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 103-119.
- Çakıroğlu, A. (2013). *Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çengelci, T., Hancı, B., & Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Dılmaç, B., Bozgeyikli, H., & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187.
- Ekici, R., & Ekici, A. (2014). Sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışlarının ilkökul ve ortaokullarda karşılaştırmalı incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 18(59), 107-118.
- Fidan, M. (2015). Öğretmen algılarına göre ilköğretim kurumlarındaki örgütsel değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 335-348.
- Frydaki, E. (2009). Values in teaching and teaching values: A review of theory and research, including the case of Greece. *Mediterranean Journal of Educational Studies*, 14(1), 109-128.
- Gençtürk, E., Akbaş, Y., & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bakış açısıyla ideal öğretmenin özellikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1559-1572.

- Gömleksiz, M. N., & Fidan, E. K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının teknolojik pedagojik içerik bilgisi öz-yeterliklerine ilişkin algı düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 87-113.
- Gül, R. (2013). *Bir Değer Eğitimi Olarak İlköğretim Döneminde Doğruluk Eğitimi*. Yayımlanmamış, yüksek lisans tezi. Hitit Üniversitesi, Çorum.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30, 169-202.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: değerler eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 4-9.
- Karaman, N. (2008). *Öğretmenlerin Mesleklerini Algılama Biçimleri ve Gelecekte Beklentileri Nelerdir?* Yayımlanmamış, yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi, Trakya.
- Katrancı, M. (2014). Öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik öz yeterlik algıları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 174-195.
- Kılıç, A. (2012). İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders programındaki değerlerin kazanımla ilişkisi ve öğrenci çalışma kitaplarında yer alma düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1593-1604.
- Okoro, O. C. (2011). The ideal teacher and the motivated student in a changing environment. *Journal of Educational and Social Research*, 1(3), 107-112.
- Ostroff, C., & Rothausen, T. J. (1997). The moderating effect of tenure in person environment fit: A field study in educational organizations. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 70, 173-188.
- Önen, A. S. (2012). Öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ve duygusal zeka düzeylerinin stresle başa çıkma durumlarına etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 310-322.
- Özdamar, K. (1999). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi 1*. (2. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özdaş, F. (2013). *Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış, doktora tezi. Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Özen, Y. (2014). Kendilik, kendilik algısı ve kendilik algısına bağlı psikosomatik bozukluklara sosyal psikolojik bir bakış. *Akademik Bakış Dergisi*, 40, 1-12.
- Özgan, H., & Yılmaz, S. (2009). Müfettişlerin, öğretmenlerin sınıf yönetimindeki eksiklikleri hakkındaki görüşleri. *Abi Evran Üniversitesi Kırsal Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 57-65.
- Özkan, R. (2011). Toplumsal yapı, değerler ve eğitim ilişkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 333-344.
- Pehlivan, K. S. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 4(2), 17-23.
- Seçer, İ. (2013). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi ve raporlaştırma*. (1. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sezgin, F. (2006). İlköğretim okulu öğretmenlerinin birey-örgüt değer uyumuna ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 48, 557-583.
- Şahin, A. (2011). Öğretmen algılarına göre etkili öğretmen davranışları. *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 239-259.
- Taşdemir, M. (2007). Sınıf öğretmenlerinin okul, meslektaşları ve kendi mesleki yeterliklerini algılamaları. *Milli Eğitim*, 174, 171-191.
- Turan, S., & Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Turgut, M. F., & Baykul, Y. (2012). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Eğitim Derneği (2007). *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri*. Tedmem: Ankara.
- Türk Eğitim Derneği (2014). *Öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği*. Tedmem: Ankara.

- Ülper, H., & Bağcı, H. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine dönük öz yeterlik algıları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(2), 1115-1131.
- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*. Yayınlanmamış doktora tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Yapıcı, A. Kutlu, M. O., & Bilican, F. I. (2012). Öğretmen adaylarının değer yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 129-151.
- Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *TSA*, 11(2), 65-84.
- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 88-104.
- Yıldırım, K. (2009). Values education experiences of Turkish class teachers: A phenomenological approach. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 35, 165-184.
- Yıldırım, A., Ünal, A., & Çelik, M. (2011). Öğretmen kavramına ilişkin öğretmen, yönetici ve müfettiş algılarının analizi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 92-109.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.
- Yılmaz, E., Avşaroğlu, S., & Deniz, M. (2010). Öğretmen adaylarının değer tercihlerinin incelenmesi. *WICES*, 04-08 Şubat 2010.
- Yiğittir, S. (2010). Öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223.
- Yiğittir, S., & Öcal, A. (2011) Lise Tarih öğretmenlerinin değerler ve değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 117-124.

Extended English Abstract

Values are among the leading factors that enable one's self-control and society's control over the individual. The construction of social culture can be realized when the value judgements of individuals dominate the social life as an upper identity or when the current social values are transferred to the individuals (Gül, 2013). Acquisition of values starts within the family and keeps going throughout the education process. One of the basic functions of education is to help individuals acquire values (Yapıcı, Kutlu and Bilican, 2012). An important aspect of values is that they are not innate but acquired within life cycle. Therefore, it is an educational issue that an individual is aware of certain values, develops and adopts new values and turns them into behaviors attributing to his/her personality (Yeşil and Aydın, 2007). Values are manifested overtly or covertly when teachers organize their learning settings and carry out activities, in their discipline practices, teaching methods and techniques and in their attitudes towards students, and these values are observed and imitated by students (Aydın and Sulak, 2015).

Given that some attitudes of teachers make lifelong impacts on students, it is crucial that teachers serve as a good example to the society and students particularly through their knowledge, skills, attitudes and behaviors. As well as their knowledge in the field and their knowledge of pedagogy, being a role model is also closely associated with teachers' beliefs and attitudes towards the values of the society. If teachers lack the values required for educational activities, they cannot be a good model to their students and might lead to the dying-away or even disappearance of the values that students already have (Can, 2004; Çakıroğlu, 2013; Önen, 2012). In this sense, it is thought significant and necessary to investigate and describe the values

held by teachers. The main purpose of this study is to determine at what levels teachers display behaviors that erode values and to investigate these values in terms of different variables.

The research population comprised 1094 primary, 1182 secondary and 1021 high school teachers working in the city center of Düzce during 2015-2016 education year. The research sample, determined through the stratified sampling method, included 157 primary, 171 secondary and 148 high school teachers. The research data was collected using the “Scale of Teacher Behaviors Damaging Values”. The scale consists of 27 items and five factors called “responsibility and being a model” (9 items), “justice in relationships with students” (6 items), “justice in student assessment” (5 items), “modesty” (3 items) and “patience and sincerity” (4 items).

For each of the sub-problems, the normality was tested using Kolmogorow-Smirrow test and it was seen that the data was distributed normally. In order to determine the behaviors of teachers that erode values, descriptive statistics such as arithmetic mean and standard deviation were calculated for the responses that teachers gave on the Scale of Teacher Behaviors Damaging Values. Mann Whitney U test was used to decide whether teacher behaviors that erode values differed based on their gender. Kruskal Wallis test was conducted to see whether teacher behaviors differed based on their seniority and school type (primary, secondary and high school). Internal coefficients were calculated for the reliability and the results indicated that the reliability was within the acceptable range (item total correlation coefficients higher than 0.2 and Cronbach’s Alpha ,846).

The results of the study indicated that teachers’ levels of exhibiting behaviours that erode values were low, which means that teachers had high levels of positive values. In relation to the school type, teachers’ levels of displaying behaviours that erode values differed significantly in the total score and in the dimensions of “student discrimination” and “patience and sincerity”. This difference was detected between primary school – secondary school teachers and primary school-high school teachers.

It was revealed that teachers’ levels of displaying behaviours that erode values did not show a significant difference in the total score and in all sub-dimensions in terms of gender. Therefore, it might be suggested that gender does not have an impact on teachers’ levels of displaying behaviours that erode values.

Concerning seniority, “patience and sincerity” was the only dimension where a significant difference was found. The highest mean scores were achieved by teachers with 16 year or more experience, teachers with 11 to 16 year experience and those with 1 to 5 year experience respectively. The lowest scores were observed among the teachers with 6 to 10 year experience.

Based on the findings and conclusion of the study, the following recommendations were offered:

1. In-service training and seminars should be held to help teachers be aware of the values they already have.
2. In-service training and workshops should be organized especially for in-field teachers to help them build effective relationship with adolescents and the young ones and manage their classrooms more effectively.
3. Education programs should be established in a way to raise more awareness of discrimination.
4. Qualitative and quantitative studies focusing on teacher values should be conducted in different cities.
5. Future research should be undertaken to determine what kind of perceptions students have in relation to the values held by their teachers.